

FOLKLORNA DEJAVNOST NA OŠ SELNICA OB DRAVI / Andreja Robič / OŠ Selnica ob Dravi

UVOD

Prvi zametki folklorne dejavnosti v Selnici segajo v leto 1951, vendar pa je vse do danes imela ta dejavnost obdobja, ko je delovala v polnem teku, vmes pa so sledila tudi obdobja popolnega molka.

V šolskem letu 2009/2010 smo na šolo prejeli ponudbo Rotary kluba Maribor - Lent, ki si je zastavil projekt Etnografska dediščina – folklorna dejavnost na osnovnih šolah občine Maribor. V ta namen so organizirali tri izobraževanja mentorjev folklorne dejavnosti na osnovnih šolah v Mariboru in okolici. Sodelavka se je tega izobraževanja udeležila z namenom, da bo naslednje šolsko leto prevzela folklorni krožek na naši šoli. In tako se je vse skupaj začelo, ko je k sodelovanju povabila še mene. Otroška folklorna skupina Jabolko na naši šoli deluje peto leto. Res smo še zelo mlada skupina, a smo se v tem času že veliko naučili. Sodelovali smo že na treh Območnih revijah otroških folklornih skupin v Lovrencu na Pohorju, v Zgornji Velki in Bistrici ob Dravi, na dveh folklornih festivalih v Pekrah, nastopamo pa tudi na lokalnih prireditvah v naši občini in na šolskih prireditvah. Lahko se pohvalimo, saj smo v tem času dobili tudi nove folklorne obleke, za katere je blago izbrala ga. Nežka Lubej, denar pa doniral Rotary klub Maribor - Lent pod okriljem ravnatelja OŠ Rada Robiča v Limbušu. V letošnjem šolskem letu smo k sodelovanju povabili tudi mlajše učence 1. in 2. razreda, za katere smo dali sešiti še dodatne folklorne kostume, za kar gre zahvala naši ravnateljici, saj se zelo zavzema in hkrati tudi zelo podpira ohranjanje ljudskega izročila na šoli.

SESTAVNI DELI FOLKLORNIH VAJ

Po prvem letu delovanja folklorne dejavnosti sem se začela tudi sama resneje ukvarjati z otroškim ljudskim izročilom. Udeleževati sem se začela seminarjev, ki sta jih organizirala JSKD RS in Zavod RS za šolstvo, saj sem se

zavedala, da moram najprej sama dobro poznati kulturno dediščino, ki obsega najrazličnejša področja, če želim z otroki kar se da najbolje poustvarjati ljudsko izročilo. S sodelavko običajno vaje folklornega krožka začneva s pogovorom o tem, kaj bomo tisti dan delali, nato sledijo vaje za opevanje, ogrevanje, vaje za obvladovanje prostora, vaje za ritem, ravnotežje, igre za sproščanje ipd. Otroci so pri vajah zelo ustvarjalni, velikokrat si sami izmišljajo nove variante, zato je pomembno, da spodbujava njihovo domišljijo in jih seznaniva z vsemi elementi folklorne skozi igro. Nekaj teh bi predstavila.

Vaje za opevanje

1. vaje za sprostitvev: masiraj svoj obraz, oponašaj živali, mahaj v pozdrav ...
2. vaje za jezik in čeljusti: z jezikom obližuj ustnice, z jezikom se poskušaj dotakniti nosu in brade, prežvekuj jabolko, jezik hitro iztegni in potegni nazaj v usta ...
3. vaje za krepitev trebušne predpone: »poberi« zrak s tal in ga z obema rokama nesi v usta, podaj opeko sosedu, pobiraj gobe po tleh, dihaj kot kuža, streljaj z besedo, vdihni, zadrži sapo in sikaj na ssss, spuščaj zrak na rrrr ...
4. melodične vaje: smej se kot čarovnica, zapoj naraščajoče in pojemajoče bim, bam, kanon v skupinah, zapoj lestvico na zloge va, bla, fra, ga, šo, čim hitreje izgovarjaj bla, bla, na enem tonu zapoj ma-me-mi-mo-mu, poj na, na, na, ga, ga, ga – z melodijo lestvice ...
5. razne igre: izmisli si melodijo in zapoj svoje ime, zapoj pesem v živalskih glasovih, pesem poj miže, zapoj pesem z oponašanjem glasbil, zapoj pesem Priletela muha na zid z menjavanjem samoglasnikov ...

Vaje za ogrevanje

6. vaje stoje: ja (prikimaj 8-krat), ne (odkimaj 8-krat), nič ne vem (rame gor in dol), delamo z rameni kot z gugalnico (eno ramo gor, drugo

dol), z roko krožimo v ramenu, kot bi bila ventilator, božamo muco (legato kroženje z rokami), stisnemo limono (staccato gib), smo kot drevo v viharju, ki nas nagiba desno-levo in v krogu, zamorski ples z boki in rokami, dvigamo se na nizke ali visoke polprste, da bi pogledali, kaj je na omari, ali pa hočemo odtrgati sadež z drevesa, obešamo perilo...

7. vaje sede: noge so iztegnjene, telo premikaj naprej nazaj, levo desno, celo telo kroži, iz ene ritnice se premikamo na drugo, primemo se za eno nogo, jo dvignemo in celo potrepljamo, primeš obe nogi za podplat, dvigneš in držiš ...
8. vaje na vseh štirih: ja (dviguj nogo zadaj), ne (dviguj nogo vstran) ...
9. vaje leže na hrbtu: ležimo na hrbtu, noge imamo skrčene, v roki imamo ribiško palico, navijamo in se dvigujemo gor (trebušnjaki), dvignemo roke in noge in vse tresemo (sedimo na zadnjici) ...

Vaje za razvijanje plesne tehnike

1. vaje za obvladovanje prostora: Čim hitreje naj otroci oblikujejo v prostoru različne formacije: krog, vrsta, kvadrat, trikotnik, polkrog ...črko A, B, C ...število 3, 4 ... hišo, avto, sonce itd. Mentor izmenoma govori cip, cap, pri čemer morajo otroci pri cip stati, pri cap pa sedeti ali čepeti. Otroci miže hodijo po prostoru, se na učiteljev znak ustavijo, obračajo na mestu, na drugi znak pa nadaljujejo pot. Miže diagonalno prečkajo prostor. Miže se pustijo voditi drugemu učencu;
2. vaji za ritem: Otroci se postavijo v kolono. Pravimo, da naredijo kačo. Kača ima glavo in rep. Najprej kača ploska na izbrano melodijo, potem pa nanjo teče. Vsak delček kače mora imeti isto nogo kot glava, drugače izpade. Prometnik – plesalec v sredini kroga ureja promet. Roke drži vstran, in ko kaže naprej, korakajo vsi naprej, ko kaže nazaj, korakajo vsi zadenjsko, ko dvigne

Slika1: Območno srečanje otroških folklornih skupin, april 2014

roke, korakajo in ploskajo vsi na mestu;

3. vaja za lepo hojo po krogu: Otroci se postavijo v krog, potem pa je njihova naloga, da hodijo in ves čas gledajo sprednjega v hrbet. (Krog bo potem ostal ves čas lep in ni težav z oženjem le-tega.)

Po določenih zgoraj predstavljenih začetnih vajah, običajno ponovimo že znan prizor iz kakšne postavitve spleta, s katerim se pripravljamo na nastop, ponovimo ples ali se preprosto začnemo učiti novega.

NASTANEK FOLKLORNEGA SPLETA

Za nastanek kakovostnega plesnega spleta je potrebna dobra ideja oziroma navdih. Nanj se včasih čaka tudi več mesecev in je velikokrat trenuten preblisk, na podlagi katerega se začne rojevati vsebinska oblikovna in glasbena podoba postavitve. Seveda pa je za

vsakršno ustvarjanje odrskih nastopov potrebno na eni strani obsežno znanje, na drugi pa ustvarjalno mišljenje. Poznati je treba široko področje kulturne dediščine in dobro obvladati številne plesne slovenskega narodnostnega ozemlja.

Vsaka postavitev spleta nastaja kar nekaj časa. Ko se nama s sodelavko porodi ideja o postavitvi, jo je treba še dodelati, oblikovati, preoblikovati. Da je postavitev napisana na listu papirja, je potrebno že veliko dela. Od tu naprej pa je potrebno veliko vaj, potrpljenja in volje, da je na odru vse to videti tako, kot sva si s sodelavko zamislili. Vsaka vaja nama vedno odpre še kakšen problem, novo idejo ali popravek, kajti med teoretičnim zapisom postavitve in realizacijo obstajajo prepreke. Velikokrat pri vajah vključujeva tudi otroke in nemalokrat od njih dobiva tudi kakšno zamisel.

Kako potekajo vaje? Vaje potekajo enkrat tedensko po eno šolsko uro v času po pouku, ko se začnemo intenzivno pripravljati na revijo oz. nastop, pa tudi po dve šolski uri skupaj. V letošnjem šolskem letu šteje skupina 26 učencev od 1. do 5. razreda. Na začetku vsake vaje se učenci najprej ogrejejo z različnimi tekalnimi vajami. Za temi vajami sledijo ritmične vaje, ki so zelo pomembne, saj otroci vseskozi pridobivajo ritem, ga urijo in izpopolnjujejo. Ko se dodobra ogrejejo, je čas, da ponovijo, kar so se do tedaj že naučili. Če ni časa, se ta del na kakšni vaji lahko tudi izpusti. Sledi najpomembnejši del. Del, v katerem se učijo novosti. Učenje novega plesa poteka po korakih oziroma po metodičnem postopku učenja določenega plesa. Na koncu vsake vaje je čas za sprostitve. To je čas za igro, ki jo določi učitelj ali si jo izberejo otroci sami. Najini učenci imajo najraje igro Duhci. To je

igra, ki se igra v tišini. Vsi otroci ležejo na trebuh in so razporejeni po vsem prostoru. Pokrijejo si oči in ne smejo gledati naokrog. Eden izmed otrok je duhec, ki hodi med preostalimi tako tiho, da se slišijo samo stopala. Tistega, ki se dotakne, vstane in se pridruži duhcu. Pri zadnjem otroku se vsi ustavijo. Če je ta res mižal, ne ve, da je zadnji. Vsi se zberejo okoli njega in naenkrat glasno zakričijo. Tisti, ki je bil zadnji, je potem naslednji duhec.

V letošnjem šolskem letu se pripravljamo na revijo s spletom Kdo je naša jabka krau. Že v mesecu novembru smo se začeli učiti dveh novih ljudskih plesov, Kosmatača in Gospod gospa. Vaje učenja so potekale korak za korakom, dokler učenci niso usvojili vseh variant. Oba plesa smo nato povezali v celoto. V postavitvi pa niso samo plesi, ampak je tudi pesem, igra, dialog. Tako je po učenju plesov sledilo učenje pesmi. Najprej sva otroke naučili besedilo,

ritem, nato pa melodijo. Na koncu smo vse skupaj povezali v zgodbo, se pravi igro, dialoge ter vse skupaj povezali v zanimivo celoto. Sedaj sledi le še »piljenje«, tako da bo na odru vse skupaj videti tako, kot sva si zamislili.

VSEBINA ODRSKE POSTAVITVE »KDO JE NAŠA JABKA KRAU«

Godec privleče na oder košaro jabolk ter pogleduje naokrog, da ga nihče ne bi videl. Košaro z jabolki skrije za zaveso, kamor se skrije tudi sam. Na oder pridejo mlajši učenci, se držijo za trebuh, ker so lačni. Radi bi pekli jabolka. Mati jih pošlje v klet. Stečejo po jabolka, a za zaveso močno zaropota, zato jo prosijo, če gre z njimi. Bolj kot jih mati tolaži, da so se samo drva podrla, da se je v hlevu pujs skotalil in da to straši, bolj so otroci prestrašeni. Ko jih ima mati povsem zadosti, gre z njimi. V kleti najde godca, zato ga jezna potegne za ušesa in privleče na oder, saj je strašil njene otroke. A on

se izmika, da on že nič ni kriv. Na oder pridejo starejši učenci z ljudsko pesmijo Drobļjanc. Zplešejo ples Kosmatača in Gospod gospa, nakar se med plesom prikotali na oder jabolko. Učenci se sprašujejo, kje se je vzelo, od kod je priletelo, godec želi jabolko, a otroci si hitro domislijo, da bi se lahko igrali gnilo jajce. Določijo godca, da prvi začne igro. Ko godec položi nekomu jabolko za hrbet in ko oba tečeta okoli kroga, pade godcu iz žepa še eno. Sedaj je kradljivec izdan. Tedaj za zaveso mlajši učenci najdejo tudi košaro z jabolki. Z zbadljivko osmešijo godca, da ima jezik plesniv, ki je strašno lažniv. Nabašejo ga v košaro in vlečejo z odra.

ZAKLJUČEK

Lahko bi rekli, da so bili otroci nekoč bolj »otroški« kot danes. Niso imeli veliko prostega časa in denarja za drage igrače, ampak so se igrali med delom in si sami naredili igrače in ustvarili igre, za katere niso potrebovali denarja, ampak samo dobro voljo. Takšen način življenja otrok poskušamo prikazati tudi v otroških odrskih postavitvah, ki so tako sestavljene iz različnih pevskih vložkov, iger, rajalnih iger, zbadljivk, šaljk, izštevank in nenazadnje iz različnih plesov ali različic le-teh. Da pa vse to povežemo v neko celoto – splet, pa je potrebna dobra ideja, znanje, čas in nenazadnje tudi volja.

Literatura

- Fuchs Branko (2004) *Ljudski plesi v osnovni šoli: Priročnik za učitelje, mentorje in vaditelje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Gaberščik Alenka (2009) Glasbeno-razvojne značilnosti otrok in otroška folklorna skupina. *Folklornik*, (št. 5): str. 71-73.
- Lubej Nežka (1997) *Pikapolonica, hvala za zlato kolo! Otroške igre in plesi: priročnik za folklorno vzgojo*. Maribor: Zveza kulturnih organizacij.
- Novak Leonida in Kmetec Mojca (2014) *Ljudsko izročilo: pesem, ples, igra pri pouku v 1. vzgojno-izobraževalnem obdobju*. Gradivo in moji zapiski s seminarja, ZRSŠ.

